אלו טרפות פרק שלישי חולין ס.

לבדי יומא. נגד השמש: **דאילכים ליה נהמא.** לתקן לו סעודה: **לגידא דרכיפא.** על שפת נהר שעמו רכיפה: **דרויח עלמא.** להתקבץ שם מילותיו והוא נתכוין למקום שהכה רוח סוללות בו: **כנופיה לימא.** טוליטו ליה: **כנופאי.** מכבדי הבית: **ולוחאי.** מרבדי הבית במים מפני חנק העולה וכבר הם כלו לגמול כל זה: **מי סכי.** דנפישי מילותיו כ"כ לא מלינה: **מסבוריפא.** דיושבים בו בלע"ז: **דוללי.** בשקע"ם. וסימן זה היה למסורעים: **מפר דוללי.** בישבורי"ד: **משקל לא שקיל.** הטובה משנתנה: **שור.** דרכו להיות כ[ו]כרתן ופרתן בעל כרם רחבה ופרקות רחבות: **נגופיה.** זנבו: **שור שהקריב לדש הראשון.** כלומרינן בגמרא בפרק בתרא (דף קיט.): **מקרין מפרים.** כשור של לדש הראשון קלי: **קרניו קודמין לפרסותיו.** שכל שוורים פרסותיהם גולדות עמם וקרנותיהם גדלים לאחר זמן אבל של מעשה בראשית בקומתם נבראו ובקרניהן וכשיצא מן הארץ לפני תחלה נמלאו שקדמו קרנותיו לפרסותיו: [ז]**בקומתן נבראו.** ולפיכך קדמו קרנותיו שהרי עמו נולדו ולפי תחלה והייטו שור בר יומו שהיה שור גדול כפר. שור בן יומו קרוי שור כדכתיב (ויקרא כב) שור כי יולד פר קיימא לן בן שלש (פרה פ"ג מסנה ג): **מקרין הרחי ממעט.** שכן סתם שוורים: **לדעתם.** שהודיעם שיבראם והם יתומו: **לנכיונם.** כדמות שכתבו להם: **שר העולם.** מלאך הממונה: **כחילנות נאמר למינהו עושה פרי למינו אבל בזריעתם לא נאמר למינו אבל ביציאתם נאמר מזריע זרע למינהו: שלין דרכן לנשא כערבוביות.** שהרי גדולים הן ועניפיהן מכוונין ואין רחויין לינגל לצופים ומכופים כי אם מפוזרים: **אמר ליה קב"ה למינהו.** שיצא כל אילן בעצמו כרחוק מחבירו שיהא לו היכר: **אנו.** ברגים אנו וברכנו לנשא מכופין ומעורבבין ואם אין מזהירים לנשא כל עצמ לבד הרי אין אנו יכולין זה מזה על אחת כמה וכמה: **שמא פ' כמעשיו.** שכולן זהירין במלאותיו: לר'

[ז]ברעתן נבראו בצביונם נבראו שנאמר [ז]ויכולו השמים והארץ וכל צבאם אל תקרי צבאם [ח]אלא צביונם דרש רבי חנינא בר פפא [ט]יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעה שאמר הקב"ה [י]למינהו באילנות נשאו דשאים קל וחומר בעצמן אם רצונו של הקב"ה בערבוביא למה אמר למינהו באילנות ועוד ק"ו ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא אמר הקב"ה למינהו אנו עאכ"ו מיד כל אחד ואחד יצא למינו פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו [א]הרכיב שני לר'

חזינא ליה אזל אוקמיה להדי יומא בתקופת תמוז א"ל איסתכל ביה א"ל לא מצינא א"ל יומא דחד משמשי דקיימי קמי הקודשא בריך הוא אמרת לא מצינא לאיסתכלא ביה שכינה לא כל שכן אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה בעינא דאיצבית ליה נהמא לאלהיכו אמר ליה לא מצית אמאי נפישי חילוותיה א"ל איברא אמר ליה פוק צבית לגידא דרביתא דרויחא עלמא טרח שיתא ירחי קיימא אתא זיקא בנשיה לימא טרח שיתא ירחי דסיתוא אתא מיטרא טבעיה בימא א"ל מאי האי אמר ליה הני בנושאי זלוחאי דאתו קמיה א"ל אי הכי לא מצינא א"ל בת קיסר לר' יהושע בן חנניה אלהיכון נגרא הוא דכתיב [ב]המקרה במים עליותיו אימא ליה דנעביד לי חדא מסתוריתא אמר לחיי בעא רחמי עלה ואינגעה אותבה בשוקא דרומי ויהבי לה מסתוריתא דהוו נהיגי דכל דמנגע ברומי יהבו ליה מסתוריתא ויתיב בשוקא וסתר דוללי כי היכי דליחוו אינשי וליבעי רחמי עליה יומא חד הוה קא חליף התם הות יתבא וסתרה [ג]דוללי בשוקא דרומאי אמר לה שפירתא מסתוריתא דיהב ליך אלהי אמרה ליה אימא ליה לאלהיך לשקול מאי דיהב לי אמר לה אלהא דידן [ד]מיהב יהיב משקל לא שקיל אמר רב יהודה שור כרסתן ופרסתן רב רישיה ורב גנובתיה וחילופא בחמרא למאי נפקא מינה [ה]למקח וממכר ואמר רב יהודה [ו]שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו שנאמר [ז]ותיטב להי' משור פר מקרין מפרים מקרין תרתי משמע אמר רב נחמן מקרן כתיב ואמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון [ח]קרניו קודמות לפרסותיו שנאמר ותיטב להי' משור פר מקרין מפרים מקרין ברישא והדר מפרים מסייע ליה לר' יהושע בן לוי [ט]דאמר ריב"ל כל מעשה בראשית בקומתן נבראו [י]ויכולו השמים והארץ וכל צבאם אל תקרי צבאם [כ]אלא צביונם דרש רבי חנינא בר פפא [ל]יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעה שאמר הקב"ה [מ]למינהו באילנות נשאו דשאים קל וחומר בעצמן אם רצונו של הקב"ה בערבוביא למה אמר למינהו באילנות ועוד ק"ו ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא אמר הקב"ה למינהו אנו עאכ"ו מיד כל אחד ואחד יצא למינו פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו [נ]הרכיב שני לר'

בקומתן נבראו. לא כעי למימר שנבראו כעמידה דהא מתרגין בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לח:) גבי אדם הראשון דכיעית מזרקא בו נשמה ממיסיק עמד על רגליו אלא בקומתן היינו שנגמרה כל קומתן מתחלתן: **אל תיקרי צבאם אלא צביונם.** [י]פירש בערוך דכולהו נפקי מצביונם שהוא לשון יופי כמו (ישעיה ד) לנאי ולתפארת ומאחר שהן ביופין זהו בקומתן ולדעתן שהיופי לא יצא אלא מהם כן כי [ז] נגדל כל הערוך ועוד יש לומר דקומתן נפיק מלשון הנאה: **פסוק** זה שר העולם אמרו.

לפי מה שמפרשין למעלה זה מטטרון כמו שיסד הפייט [ב]מקיף מטטרון [ג]שנהפך לשם מכשר ואומר להוא שר העולם כמו שיסד הפייט שר המשרת נער נקרא הוא מטטרון הנכבד והנורא ואומרין בפרק קמא דיומא (דף כח: ושם) נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי פסוק זה שר העולם לאמרו [ד] וקשה מכאן למעשה דשר העולם היה בשעת ימי בראשית ושמא מגדות הם אחזוקות זו על זו ומי שסובר למטטרון הוא שר העולם ליתי ליה למעוך זה מטטרון ר"נ מה שקרא הפייט למטטרון נער לפי שכשיל הפסוק של נער הייתי אלא לפי שכתוב בספר [ה]יוסיפון למטטרון ים לו [ו]שבעה שמות ומשיב נער וגם מלינו לנער שם מלאך הוא כדכתיב (זכריה ג) רוץ דבר אל הנער הלז: **הרכיב** שני דשאין זה על גב זה מחו. ושם תאמר מתניתין היא דתנן במסכת כלאים בפרק קמא (משנה ז) אין נוטעין אילן באילן ולא ירק בירק ועוד תנן (שם משנה ח) אין נותנין זרע לתוך זרע חבירו המלמית מפני שהוא ירק בירק וי"ל דמכעיא ליה בחולה לאחר דשרו כלאי זרעים ואפילו הכלאים המלמית כדאיתא בפרק קמא דקדושין (דף לט.) דלריש מדף למעוטי כלאי זרעים שנחולה לאחר והרכבת האילן לחולה מלכתחיל (ויקרא יט) תת [וגו'] כהאמן לא תרביע כלאיים שדך לא תזרע כלאים מה בהמה בהרבעה אף שדך בהרכבה ומה בהמה אין נאחר אין בחולה לאחר אף שדך אין נאחר אין בחולה לאחר ומכעיא ליה אי משיכא ליה הרכבת זרעים בהרכבת אילן משום דכתיב [ד]כהן למינהו או לא אי נמי אפילו נאחר [ס]מיכעיא ליה לר' [מ]אושעיא דאמר [פ] עד שיזרע חטה ושעורה ואילן בפעולת יד דדילמא מתניתין דכלאים כרבנן אי נמי נשאר כלאי זרעים ואלילת דרבנן מיירי הכא דאמר דהקומץ זוטא (מנחות דף טו:) קנסוה ולוף תמרה תורה שאר זרעים לא אי נמי לגבי גת קמיכעיא ליה דשרו כלאי זרעים והמירי בהרכבת האילן כדאיתא בפרק תרגע מיתות (סנהדרין ס.) ומפקה לן מדכתיב (שם) את אוקותי תשמורו אוקים שמקפקני לך כבר בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים והייטו בהרכבה דומיא דבהמה ושמקפקני לך כבר הייטו לגבי גת כדכתיב הכא שני מינים שניס מהו מי גמרי למינהו למינהו ובבהמה למינהו מיסור כלאים משמע כדמוכח בסוף שור שנגח את הפרה (ב"ק נה.) [פ] דבעי התם הרביע שני מינים שניס מהו מי גמרי למינהו למינהו מיבעיא לן לא ומפעיא לן אי הוי הרכבת ירק בירק כמו הרכבת אילן באילן והוי בכלל שדך ותע"ג דכתיב למינהו אילטריך את אוקותי שמקפקני לך כבר ללמד הוה יכיעין למינהו מתע לאיסור כלאים אי לא כתיב אוקותי ואי לא למינהו מאת אוקותי לחול לא הוה נפקא לן דה"ל אוקותי ו[ו] שמקפקני לך כבר כמרה ופ"ת [ו] הא פריך התם אלא מעתה ושמרתם את אוקותי מאי אוקותי לחול לא הוה נפקא לן דה"ל אוקותי ו[ו] שמקפקני לך כבר כמרה ופ"ת [ו] הא פריך התם אלא מעתה דשמכתן נמי דכתיב למינהו במעשה בראשית וי"ל דמ"מ פריך שפיר שמקפקני לך כבר מיכא ומאי קשיא לן לא קאי אלא אמי נמי ומשני דהתם כתיב אוקותי כתיב ושמרתם אלא הכא כתיב אוקותי קודם תשמרו דכי היכי דאמי לא קאי אלא אמי נמי לא קאי אלא אמי נמי ומשני דהתם כתיב אוקותי כתיב ושמרתם אלא הכא כתיב אוקותי קודם תשמרו:

למרה

רנב א מיי' פ"ח מהל' מלאים הלכה ה סמג לאוין רעט טוש"ע י"ד סי' רלה סעיף ג:

תורה אור השלם

1. המקרה במים עליותיו השם עבים רכובו המהלך על כנפי רוח: תהלים קד ג
2. ותיטב לי משור פר מקרן מפריס:
תהלים סט לב
3. ויכלו השמים והארץ וכל צבאם:
בראשית ב א
4. יהי כבוד יי לעולם ישמח יי במעשיו:
תהלים קד לא
5. ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עשה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ ויהי כן:
בראשית א יא

לעזי רש"י

דיושלעזיר"ש [דישבולעזיר"ש]. מסללה (מתקן להחרת מקשות). אשקניי"ש [אישקניא"ש]. דוללות. דישבוריד"ר [דישבוריד"ר]. לסתור.

רבינו גרשום

דניצבות ליה לחמא. כלומר בעינא ליכרה לו כירה: פוק צבית. כלומר הבן לו הכירה אגודה דימא: כנושאי. כלומר מכבדי רחבה וזלוחאי מזלפין הרחבה הרות והגשמים: מסתוריות. אטרדילו בלעז: וסתר דוללאי. כלו' עושה בה מלאכתה: כרסתן ופרסתן. כלומר סימנין של שור כרסו גדול ופרסותיו גדולות: מאי נפקא מינה למקח וממכר. כלומר מי שמוכר שור לחברו כרסתן ופרסתן איבעי ליה למיהב: מסייע ליה לריב"ל. כלומר מה דאמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרנותיו קודמות לפרסותיו מסייע ליה לריב"ל דאמר כל מעשה בראשית בקומתן נבראו כל מה שעתיד להיות לו לאחר זמן נברא עמו וכשנברא בין בהמה בין אדה"ר נברא תחלה [הראש] וכשנברא הראשון היו קרנים בראש ואח"כ נבראו הפרסות: לצביונם נבראו. כלומר הקב"ה שאל להם רצונכם שאברא אתכם: לרעתן נבראו. בכלל

מסורת הש"ס

ג) [עיין תוס' יבמות סב. ד"ה וכיון]. כ) [תענית כה.]. ג) [פר' כשמפיל לקטנה השור כדוק שם יש לו כרם גדולה כו' עיין ערוך בערך כרם ח"ו]. ד) [שבת כח:]. ה) [ע"ז ח. ע"ש, ס) [ע"ז ח.]. ו) ר"ה יח., ז) [ל"ל לדעתן]. ח) [שם מיתת למינו]. ט) [ל"ל תחר ד"ה מקרין תרתי]. י) [עיין ערוך בערך כל]. כ) [תיטב לשון יופי כמו לנכי כו']. ל) [כיוצר לשמחת תורה]. מ) [ל"ל ובר הנחלן]. נ) [עיין תוס' יבמות שם שכתבו כשם שפוקחת שמונה שנות וכו']. ס) ר"ת בצביים וכן גיתין בספר הילות הכילאי הל"ה דף מו: דשום ת"ש ד"ה הכלל העולה]. ע) [ל"ל יתמיה]. פ) [לקמן פב:].

גליון הש"ס

נמ' אלא צביונם. עיין בפרש"י על התורה בראשית פ' כה: תוס' ד"ה הרביט ובו' מבעיא ליה לר' **אושעיא.** עיין לקמן פב ע"ב תוס' ד"ה ולתפוקי:

מוסף רש"י

מקרין תרתי משמע. דשתם מקרין כל קרניו (שבת כח:). **ותיטב לה'** משור פר. אמר דוד ותיטב לה' משלמי משור, שניהם שוה שור דהיינו לומו יום שוגר מדמתיי שור לו כשב וגו', הרי שמיי ונגמר כפר שהוא בן ג' שפשלו מקרניו לא מכר (ע"ז ח.). בקומתן נבראו. שור עם קרניו מגולגלין, וכיון שיצא לאויר תחלה נמלאו קרנותיו קודמות לפרסותיו (שם). **בדעתן נבראו.** שתלם שם מפקין להכרכות ואמרי בן (ר"ה יא. ושם לדעתן). **בצביונם.** בטעם כל אחד ואחד וכדפום כל אחד ואחד (שם).

שיטה מקובצת

ג) שור דרכו להיות כְּרֶסְתָן ופַרְסְתָן: כ) אלא א"כ נתגדל כל הצורך: ג) שר העולם אמרו קשה: ד) משום דכתיב למינהו בעשייה או א"נ אפי' בארץ מיבעיא ליה לר' יאשיה דאמר: כ) נרשם על מלות דבעי התם הרביע ועל מלות מהו מי ונ"ב דאמר ר"ל המרביע [שני מינים שניים] לוקה דגמרינן: ו) איצטריך את חוקותי לחוקים שחקקתי לך בכר: ז) וא"ת הא דפריך התם: